

СТАНОВИЩЕ

от проф. дин Ивона Геолгиева Якимова – ИУ – Варна

за дисертационния труд на **Анна Майзел**, д-р по икономика

на тема: **„Конкурентоспособност на МСП в контекста на интернационализацията на полската икономика”**

за присъждането на научната степен „доктор на науките”

по научно направление 3.8. Икономика, докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения”

Становището е изготвено съгласно Заповед № 696 от 19. 09. 2019 година на Свободния университет „Черноризец Храбър” и отразява личното мнение и оценка на проф. дин Ивона Г. Якимова, избрана за член на научното жури, съгласно същата заповед.

Избраният от дисертантката научен проблем е актуален и обществено значим за всяка една икономика, която е в позиция на догонваща други, по-развити в икономическо отношения страни и която като член на регионална икономическа общност, каквато е Европейския съюз, е подложена на трайни процеси на интернационализация на икономическия си потенциал. Практиката в развитието на полската икономика от последните 15 години от влизането в ЕС е белязана от значими икономически трансформации, в т. ч. формирането и утвърждаването на частния сектор в икономиката и неговия най-многоброен и значим сегмент – малките и средни предприятия и фирми. Икономическата теория свързва развитието на този сектор със значими функции като основен генератор на нови работни места, носител на революционни научно-технически постижения, осигуряващ икономически поминък на значителна част от домакинствата и др. От социална гл.т. този сектор на частния бизнес е и икономически гръбнак на средната класа в икономиката и от неговото развитие и конкурентоспособност до голяма степен зависи социалната и политическа стабилност на обществото.

В обемно и структурно отношение дисертационният труд съдържа текст в рамките на 267 страници, въведение, 4 глави със съответни параграфи,

заклучение и библиографска справка от 259 заглавия, както и илюстративен материал – 45 таблици и 73 рисунки. Прави впечатление дългият списък от публикации по темата – 8 участия в монографии, 62 научни статии, доклади, ръководства, участие в 4 научни проекта, както и около 20 цитирания на други автори от публикации по избраната тематика. Чрез тях авторката се представя като сериозен и последователен изследовател на дейността на МСП както в глобален, така и в регионален и национален мащаб. Количествените натрупвания на знания по темата резултират в дисертационния труд като научен продукт, включващ строго теоретичен анализ на избрания научен обект, съчетан с оценка на резултатите от конкретно анкетно проучване на представителна извадка от МСП от определен сектор в полската икономика.

Следва да се подчертае, че е налице сериозно разминаване между подбраното изложение на реферата и цялостния текст на дисертацията. Рефератът не дава обективна представа за действителните достойнства на труда – написан е формално, а освен това преводът е неточен и има много стилови и технически грешки. Предположението ми е, че съставителят на българския вариант на реферата е филолог, а не икономист и това значително намалява качеството на предложения текст. За сметка на реферата, английският вариант на дисертационния труд е на необходимото ниво и той представя автора си подобаващо.

Още във въведението д-р Анна Мейзал коректно извежда актуалността на избрания научен проблем, дефинира предмета и обекта на изследването, формулира научната теза и научно-изследователските задачи. Главната цел, според авторката, е „систематизираното разпознаване и характеризирането на тежестта на факторите, влияещи върху конкурентоспособността на МПС, определяне на силата на тяхното въздействие и отделянето на основните фактори.”

Първите две глави на изследването са строго теоретични и те имат за цел да очертаят теоретичната рамка и посоките на изследване на МПС в условията на полската икономика. Авторката взема отношение по дебата за критериите, по които се класифицират компаниите в частния сектор, посочва ролята и функциите на МСП в националната икономика и прави сравнителен преглед на този сектор в отделните страни-членки на ЕС. Фокусът на анализа

пада върху конкурентоспособността на МСП в съвременните условия и особено върху ролята на „невидимите“ активи /intangible assets/ на фирмите. Съвременната пазарна конкуренция измества акцента на пазарното противоборство на фирмите в посока на интелекта, знанието, информацията и хоризонталните връзки между компаниите. Изводът на дисертантката, основан на изборния обект – 21 отдела, съдържащи се в секция С на Полската Класификация на Дейностите включват полски компании в индустриалния сектор и главно в преработвателната промишленост /хранително-вкусова и дървесинна преработка/ е, че тези нови тенденции в дейността на фирмите не се отнасят за полските промишлени МСП, тъй като при тях основните проблеми на развитието им се отнасят до: ограничения достъп до финансовите ресурси, липсата на информация за алтернативните източници на финансиране, технологичното изоставане и недостига на висококачествени специалисти. Тук значение има и фактът, че в структурно отношение секторът МСП в полската икономика е представен основно от микрофирмите, които представляват 95% от всички малки и средни фирми и които по дефиниция са компании с персонал до 10 човека. Изоставането на дребния бизнес в преработвателната промишленост в Полша по отношение на световните тенденции в пазарната конкуренция има своите корени в историческата рамка на неговото развитие и в спецификата на икономическата дейност. Не без значение е и преобладаващата национална ориентация за пазарна инвазия, която прави националната макрорамка естествена и основна среда за конкурентни стимули. Този извод дава основание на д-р Майзел да избере вътрешно ориентирания ресурсен конкурентен модел за най-адекватна теоретична рамка на емпиричното изследване, на което са посветени проблемите, разгледани съответно в трета и четвърта глави на дисертационния труд.

Изследването на основните фактори, определящи конкурентоспособността на полските МСП в преработвателната промишленост се базира на съставен въпросник от 42 въпроса, който е апробиран в предварително изследване и съответно коригиран в посока на отпадането на отворените и полуотворени въпроси. Изследването обхваща период от две години – 2015-2016 година. Резултатите са обработени статистически и те илюстрират преобладаващото мнение на компаниите, че най-ценният ресурс за фирмите е

човешкият ресурс или качеството на труд на наетите служители. Оценката на този ресурс е 3.8 от максимум 5.0. Почти същата тежест за фирмите има и факторът *финансов ресурс* – 3.7 от 5.0. Трети по значение е факторът *иновативност* със значително по-малка тежест от първите два – 2.7 от 5.0. Интересен момент в изследването е оценката на *интуицията* като фактор за конкурентоспособността на малките и средни фирми по примера на модела на японските икономисти Нонока и Такеучи. Този фактор доскоро бе извън обсега на теоретичния икономически интерес, но с нарастването на ролята на поведенческата икономика в теорията, неговото значение в бъдеще ще нараства. Според авторката 68% от анкетираните считат, че интуицията е от съществено значение за успех в конкурентната борба на фирмите и че нейното значение не е по-малко от това на знанието или информацията.

Дисертацията и авторефератът завършват с графичната илюстрация на авторския конкурентен модел, синтезиращ всички елементи, връзки и зависимости, изследвани от дисертанта и служещ за определени препоръки, отправени към съответните държавни и частни институции имащи касателство по проблема.

Два въпроса имам към дисертанта, чиито отговори не намерих или пропуснах при четенето на ръкописа. 1. Нито в реферата, нито в дисертацията открих подробности около репрезентативността на статистическата извадка – колко души са анкетирани предварително и по време на действителното проучване? Колко са изпратените и получените анкети? 2. Как разбирате интуицията като фактор на конкурентоспособността? Какви предимства формира тя за фирмата?

В обобщение, считам, че дисертационният труд като цяло представлява пълно, логично и систематизирано изследване, чиито резултати обогатяват съществуващото научно знание и което има практико-приложно значение при определяне и формулиране на икономическата политика на държавата към частния сектор. Това ми дава основание да гласувам положително за присъждането на научното звание „доктор на науките” на д-р Анна Мейзал.

гр. Варна

Подпис:

05. 10. 2019 година

/проф.дин И. Г. Якимова/

